

Европейски парламент Parlamento Europeo Evropský parlament Europa-Parlamentet Europäisches Parlament Euroopa Parlament Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο European Parliament Parlement européen Parlaimint na hEorpa Europski parlament Parlamento europeo Eiropas Parlaments Europos Parlamentas Európai Parlament Parlament Ewropew Europees Parlement Parlement Europejski Parlamento Europeu Parlamentul European Európsky parlament Evropski parlament Euroopan parlamentti Europaparlamentet

EVROPSKA UNIJA I NJENI TRGOVINSKI PARTNERI

Evropska unija se već godinama udaljava od proizvodnje proizvoda koji zahtevaju intenzivan rad, a male su vrednosti, i specijalizira se za brendirane proizvode visoke vrednosti. S obzirom na otvorenost njene privrede, trgovina je od presudne važnosti za Uniju. Kako bi uklonila trgovinske prepreke i garantovala jednake uslove za svoja preduzeća, Unija pregovara o nekoliko sporazuma o slobodnoj trgovini. EU je takođe osnivač i jedan od ključnih članova Svetske trgovinske organizacije.

PRAVNA OSNOVA

Članom 207. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU) zajednička trgovinska politika postala je isključiva nadležnost Evropske unije.

VODEĆI POLOŽAJ EU

EU je najveća svetska privreda koja čini više od 20% svetskog bruto domaćeg proizvoda (BDP)¹. Zahvaljujući veličini svog BDP-a (14 milijardi evra) i otvorenosti svog unutrašnjeg tržišta koje ostvaruje izvoz u vrednosti od 2.415 milijardi evra i uvoz u vrednosti od 2.188 milijardi evra², EU igra vodeću ulogu u formiranju globalnog trgovinskog sistema, pre svega time što daje aktivan doprinos oblikovanju Svetske trgovinske organizacije (STO). Ekonomska otvorenost donela je, i nastaviće da donosi, znatne prednosti Evropskoj uniji, uzimajući u obzir da više od 30 miliona radnih mesta u EU zavisi od spoljne trgovine³, te da se očekuje da će se 90% svetskog privrednog rasta u sledećih 15 godina ostvariti izvan Evrope⁴. Novi ekonomski akteri i tehnološki napredak bitno su promenili strukturu i obrasce međunarodne trgovine. To pre svega znači da je raširena upotreba informacionih tehnologija omogućila trgovinu robom i uslugama kojima se ranije nije moglo trgovati. U proteklih 20 godina, došlo je do velikog porasta deviznog poslovanja, koje je dostiglo nezabeležen nivo. Današnja globalna privreda je izuzetno

¹ „Trgovina i ulaganja Evropske unije 2014.“, Evropska komisija, 2014, str. 3, preuzeto 11. januara 2016, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/january/tradoc_152062.pdf

² „Položaj EU u svetskoj trgovini“, Evropska komisija, preuzeto 17. decembra 2015, <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>

³ „Trgovina za sve: u susret odgovornijoj politici u oblasti trgovine i ulaganja“, 2015, str. 8, preuzeto 11. januara 2016, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

⁴ „Trgovina za sve: u susret odgovornijoj politici na području trgovine i ulaganja“, 2015, str. 8, preuzeto 17. decembra 2015, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

Европейски парламент Parlamento Europeo Evropský parlament Europa-Parlamentet Europäisches Parlament
Euroopa Parlament Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο European Parliament Parlement européen Parlaimint na hEorpa
Europski parlament Parlamento europeo Eiropas Parlaments Europos Parlamentas Európai Parlament
Parlament Ewropew Europees Parlement Parlament Europejski Parlamento Europeu Parlamentul European
Európsky parlament Evropski parlament Euroopan parlamentti Europaparlamentet

integrisana, a globalni lanci snabdevanja su u velikoj meri zamenili tradicionalnu trgovinu gotovim proizvodima.

Učinci svetske finansijske krize negativno su uticali na privredne rezultate Unije. Međutim, u poređenju sa drugim industrijalizovanim privredama, privreda EU je pokazala приметnu otpornost u određenim aspektima, a njen udeo u globalnom BDP-u zabeležio je sporiji pad od udela Japana i SAD. Evropska unija je uspeła da očuva svoj relativno jak položaj u trgovini robom, istovremeno jačajući svoju vodeću ulogu u trgovini uslugama.

ULOGA EVROPSKE KOMISIJE I EVROPSKOG PARLAMENTA

Međunarodna trgovina je jedan od prvih sektora u kome su države članice odlučile da povere deo svoje suverenosti zajedničkom telu. One su, stoga, Evropskoj komisiji dale mandat da se u njihovo ime bavi trgovinskim pitanjima, između ostalog i pregovorima o međunarodnim trgovinskim sporazumima. Drugim rečima, EU, delujući kao jedinstvena celina, pregovara o bilateralnim i multilateralnim trgovinskim sporazumima u ime svih svojih država članica. Bilans pred mehanizmom za rešavanje sporova STO-a pokazuje izuzetnu sposobnost EU da u međunarodnim trgovinskim sporovima brani svoje interese. EU koristi međunarodne trgovinske instrumente i za promovisanje sopstvene vrednosti i politike i pritom pokušava da proširi svoje regulatorne prakse na ostatak sveta. Štaviše, „promovisanje evropskih vrednosti“, koje, između ostalog, čine ljudska prava, održivi razvoj, dobro upravljanje i briga za životnu sredinu, jedan je od tri stuba nove trgovinske strategije EU, pod nazivom „Trgovina za sve“.

Evropska unija tradicionalno podržava otvoren i pravedan međunarodni trgovinski sistem. Mukotrpno radi kako bi zagarantovala integraciju svih zemalja u svetsku privredu, uključujući i postupna ukidanja ograničenja u međunarodnoj trgovini.

Ugovorom iz Lisabona, ojačana je uloga Evropskog parlamenta koji je u pitanjima trgovine i ulaganja postao kozakonodavac ravnopravan Savetu. Nakon što je njegov pristanak postao obavezan, Ugovorom je Parlament takođe dobio aktivniju ulogu u pregovorima o međunarodnim trgovinskim sporazumima i njihovoj ratifikaciji. Ipak, određeni elementi trgovinske politike i dalje su u nadležnosti država članica. Sud Evropske unije objavio je 16. maja 2017. mišljenje u kojem je pojašnjena podela nadležnosti između država članica i EU.

TRGOVINSKA POLITIKA I CILJEVI

Saopštenjem Komisije iz 2010. godine pod nazivom „Trgovina, rast i svetska pitanja“, međunarodna trgovina postala je jedan od glavnih stubova nove strategije Evropa 2020, čiji je cilj da Evropu učini „zelenijom“ i konkurentnijom. U novoj strategiji su jače naglašeni spoljni

Европейски парламент Parlamento Europeo Evropský parlament Europa-Parlamentet Europäisches Parlament
Euroopa Parlament Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο European Parliament Parlement européen Parlaimint na hEorpa
Europski parlament Parlamento europeo Eiropas Parlaments Europos Parlamentas Európai Parlament
Parlament Ewropew Europees Parlement Parlament Europejski Parlamento Europeu Parlamentul European
Európsky parlament Evropski parlament Euroopan parlamentti Europaparlamentet

privredni odnosi EU kao katalizatoru za rast i otvaranje radnih mesta, i prepoznata je potreba za koordinisanim pristupom unutrašnjim i spoljnim politikama EU.

Novom strategijom „Trgovina za sve” se na sličan način jača trgovinska politika EU kao glavnog doprinosa rastu, radnim mestima i ulaganjima, i poziva se na revitalizaciju STO, za šta su postavljena tri glavna cilja⁵: da ta organizaciju dobije centralnu ulogu u razvoju i sprovođenju pravila, da se zauzme usredsređeniji pristup unutar nje, u okviru kojeg bi se svakom slučaju pristupalo zasebno umesto aktuelnog načela „jedinstvenog paketa” prema kom je potreban zajednički dogovor o svim tačkama dnevnog reda, kao i da se uspostavi dvostepeni mehanizam kojim bi se delu članica STO omogućilo da načine iskorak u određenom polju, a drugim članicama ostavila mogućnost da se pridruže u kasnijoj fazi.

EU je, međutim, nakon zastoja u multilateralnim pregovorima sa STO o Razvojnom programu iz Dohe, morala da pronađe alternativne načine kako bi se garantovao bolji pristup tržištima trećih zemalja. Stoga je uveden niz sveobuhvatnih novih sporazuma o slobodnoj trgovini koji ne uključuju samo ukidanje carina i trgovinu robom.

Prvi takav sporazum nove generacije o slobodnoj trgovini potpisan je sa Južnom Korejom i, nakon ratifikacije u Evropskom parlamentu, privremeno se primenjuje od 1. jula 2011. O novoj politici svedoče i Višestrani trgovinski sporazum između EU i Kolumbije i Perua, koji se privremeno primenjuje od 2013, Sporazum o pridruživanju sa zemljama Srednje Amerike čiji se glavni trgovinski oslonac privremeno primenjuje od 2013, Sveobuhvatni ekonomski i trgovinski sporazum između EU i Kanade, potpisan 30. oktobra 2016. na samitu EU-Kanada, Sporazum o slobodnoj trgovini između EU i Singapura, nakon završetka pregovora krajem 2014, kao i Sporazum o slobodnoj trgovini između EU i Vijetnama, nakon završetka pregovora krajem 2015. godine.

Iako su pregovori sa Sjedinjenim Američkim Državama o Transatlantskom partnerstvu za trgovinu i ulaganja (TTIP) trenutno prekinuti, sporazum o slobodnoj trgovini sa Japanom i dalje je strateški prioritet. EU je takođe započela pregovore o sporazumima o slobodnoj trgovini s Indonezijom i Tunisom, a zalaže se i za otvaranje pregovora s Filipinima, Australijom i Novim Zelandom. Pregovori sa Malezijom, Tajlandom i Indijom nastaviće se čim se za to stvore odgovarajući uslovi. EU je takođe pokrenula pregovore o zasebnim bilateralnim ugovorima o ulaganju sa Kinom i Mjanmarom i razmotriće mogućnost pokretanja sličnih pregovora sa Tajvanom i Hong Kongom. Pokretanje pregovora s Iranom razmotriće se nakon pristupanja ove zemlje STO.

⁵ „Trgovina za sve: Prema odgovornijoj trgovinskoj i ulagačkoj politici”, op. cit. str. 6.”

Ti sporazumi donose velike prednosti. Prosečna carinska stopa na izvoz iz EU trebalo bi da bude smanjena za otprilike 50%. Procenjuje se da će sporazumi o slobodnoj trgovini pridoneti privrednom rastu EU sa dodatnih dva odsto BDP-a⁶. Međutim, finalizacija sporazuma može da potraje nekoliko godina.

UVOZ I IZVOZ

Evropska unija je najveći izvoznik robe i usluga na svetu, i istovremeno predstavlja najveće izvozno tržište za oko 80 zemalja⁷. Vrednost trgovine robom između EU i ostatka sveta 2016. iznosila je 3.454 milijardi evra⁸.

Glavni trgovinski partneri Evropske unije – Trgovina robom u 2016. (u milionima evra)

Zemlja	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Trgovinski bilans
SAD	362.153	247.826	609.979	+114.327
Kina	170.083	344.468	514.551	-174.385
Švajcarska	142.455	121.669	264.123	+20.786
Svet	1.745.247	1.708.318	3.453.564	+36.929

Izvor: Evropska komisija, 2017.

U poređenju sa 2015. godinom, smanjeni su i uvoz i izvoz. Smanjenje izvoza (za 44 milijarde evra) bilo je veće od smanjenja uvoza (za 21 milijardu evra). S druge strane, i uvoz i izvoz su iznad nivoa zabeleženog 2014. godine.

Trgovinski suficit 28 država članica EU povećao se, dakle, sa 11 milijardi evra 2014. na 60 milijardi evra 2015, dok je 2016. godine iznosio 37 milijardi evra⁹. Za trgovinski suficit dobara zaslužan je pozitivan trgovinski bilans u oblasti mašina i transportne opreme, kao i hemikalija i povezanih proizvoda. SAD je 2016. bila i dalje daleko najvažnije tržište za robu izvezenu iz EU, a za njom su sledile Kina, Švajcarska i Turska.

⁶ „Evropska unija jednostavno objašnjena: Trgovina”, Evropska komisija, 2014, str. 5, preuzeto 15. decembra 2016, <http://bookshop.europa.eu/en/trade-pbNA0216154/>

⁷ „Položaj EU u svetskoj trgovini”, Evropska komisija, preuzeto 16. oktobra 2017, <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>

⁸ Statistički vodič Glavne uprave za trgovinu, oktobar 2017, Evropska komisija, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf

⁹ Statistički vodič Glavne uprave za trgovinu, jun 2017, Evropska komisija, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf

Ukupan uvoz smanjio se 2016. za 1,2 odsto u odnosu na prethodnu godinu i dosegao vrednost od 1.708,3 milijardi evra. Evropska unija je 2016. godine najviše robe uvozila iz Kine, a potom slede SAD i Švajcarska.

Evropska unija takođe predvodi svetsku trgovinu uslugama. EU je 2016. godine ostvarila bilans od 130,4 milijardi evra u uslužnim transakcijama sa ostatkom sveta, pri čemu je izvoz iznosio 819,9 milijardi evra, a uvoz 689,4 milijarde evra. Trgovina uslugama činila je 2016. godine 32% ukupnog izvoza, i 28,8% ukupnog uvoza roba i usluga EU¹⁰. SAD, zemlje Evropskog udruženja slobodne trgovine (EFTA) i Azija bili su među glavnim partnerima EU u trgovini uslugama. Prema najnovijim podacima, trgovina uslugama EU uglavnom je usmerena na tri kategorije: ostale poslovne usluge, prevoz i putovanja¹¹.

DIREKTNA STRANA ULAGANJA EU

EU je najveći svetski ulagač i važan primalac direktnih stranih ulaganja. Stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona 2009. godine, proširila se isključiva nadležnost EU u pitanjima povezanim sa međunarodnom trgovinom i ona sada obuhvata i direktna strana ulaganja.

Udeo direktnih stranih ulaganja na svetskom nivou 2015. godine (%)

Zemlja	Ulazna ulaganja	Izlazna ulaganja
EU	37,8 %	48,0 %
SAD	33,3 %	37,7 %
Kina	7,3 %	6,3 %
Kanada	4,6 %	7,0 %
Japan	1,0 %	7,8 %

Izvor: proračun Generalnog direktorata za spoljne politike Evropskog parlamenta na osnovu podataka Evropske komisije

Mario Damen / Jakub Przetacznik 06/2017

¹⁰ Proračun Glavne uprave za spoljnu politiku Unije Evropskog parlamenta, na osnovu podataka Evropske komisije.

¹¹ „Međunarodna trgovina uslugama”, Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_services, preuzeto 16. juna 2017.